

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی درمانی کرمان

پژوهشکده
آینده پژوهی در سلامت

شرایط دوره پساتحریم در بخش سلامت (تأثیرات زیست محیطی)

نشریه
آینده
بهتر

گازنامه علمی آموزش

مردادماه ۱۳۹۴

Institute for Futures Studies in Health

مقدمه

طی سالهای اخیر برخی نگرانی های مهم در خصوص وضعیت محیط زیست در کشور نظیر وضعیت ریزگردها و آلودگی هوا، دفع زباله ها و ... ، عوارض سلامت جدی را بدنبال داشته است. رفع تحریم ها و گسترش تعامل های بین المللی در نتیجه ی توافق هسته ای، امیدها نسبت به بهبود وضعیت محیط زیست ایران و کاهش چالش های برآمده از تنگنای خارجی در این حوزه را افزایش داده است.

کشور ایران طی سال های اخیر سخت ترین تحریم های اقتصادی را تجربه کرده است، از حوزه ی اقتصاد و بانکداری تا محیط زیست و حتی نیازهای دارویی بیماران همه در درون تحریم دچار محدودیت شدند. اکنون که با درایت و هوشمندی نظام، تحریم ها رنگ باخته اند باید تلاش شود تا ضمن مواجهه مدبرانه با شرایط متفاوت جدید و استفاده از فرصت های پیش رو، حداکثر استفاده را جهت ارتقای وضعیت نظام سلامت کشور بعمل آوریم.

به باور عده ای، تحریم های اعمال شده علیه ایران در سال های اخیر تنها شامل حوزه های اقتصادی و سیاسی کشور بوده، اما با اطلاع از گستره تحریم ها و بررسی چالش های ناشی از اعمال آن در بخش های گوناگون، می توان به پیامدهای گسترده تحریم و آثار آن بر چالش های زیست محیطی پی برد. قطعاً کاهش این چالش های زیست محیطی می تواند تاثیر فراوانی بر وضعیت سلامت جامعه بگذارد.

محیط زیست شامل عناصر و عوامل طبیعی و انسان ساخت است که در پهنه جغرافیای زیستی پراکنده است. عبارت دیگر محیط زیست عبارت است از محیطی که فرایند حیات را در بر گرفته و با هم بر هم کنش دارند و زیست کره را در بر می گیرد.

امکان دسترسی راحت تر به فناوری های کاهنده آلودگیهای محیطی

با لغو تحریم ها، امکان دسترسی آسان تر به فناوری های روز دنیا با قیمت مناسب جهت کاهش آلودگی هوا، کنترل ریزگردها، مدیریت پسماند زباله ها، دستگاه های از بین برنده ی لکه های نفتی و بالگرد های آپاش به منظور خاموش کردن آتش جنگل ها و... فراهم خواهد شد. همچنین امکان انجام مداخلاتی جهت کنترل وضعیت و تأثیرات خشکسالی و تغییر اقلیم در کشور با استفاده از فناوری های نوین دنیا مطرح خواهد بود. این امر منجر به کاهش آلودگی های محیطی و در نتیجه تاثیر بر مشکلات سلامت مربوطه نظیر بیماری های روده ای و گوارشی، سرطان های تنفسی، گوارشی، بروز اختلالات تنفسی و بیماری های قلبی و عروقی خواهد شد. در این خصوص برنامه ریزی جهت درک و انتقال مناسب اهمیت موضوع، جذب منابع لازم، انتخاب و انتقال فناوری های مناسب کشور و سایر الزامات موضوع ضرورت دارد.

شکل زیر برخی از تأثیرات علمی احتمالی شرایط پساتحریم در بخش سلامت را نشان می دهد.

با لغو تحریم‌ها، امکان دسترسی و واردات سموم کشاورزی و یا فناوری‌های تولید سموم و مواد کنترل کیفیت افزایش خواهد یافت و از طریق می‌توان مداخله‌ای جدی در خصوص کاهش یکی از ریسک فاکتورهای سلامت در کشور انجام داد.

امکان ورود مواد غذایی مناسب تر

از بین رفتن محدودیت در واردات انواع مواد اولیه غذایی نظیر بذر، اسپرم گاوی، تخم مرغ نطفه دار، امکان اصلاح نژاد دام و طیور و واردات گوشت قرمز و ... تاثیر قابل توجهی در ارتقای وضعیت مواد غذایی خواهد گذاشت. در کنار این موضوع ورود فناوری‌های مناسب تولید و فرآوری مواد غذایی در کشور موجب ارتقای وضعیت تولیدات مواد غذایی در کشور خواهد شد. این عوامل در کنار هم بر بهبود وضعیت مشکلات سلامت مرتبط با مواد غذایی موثر خواهد بود.

نتیجه گیری

با توجه به سقوط ۷۰ پله ای محیط زیست ایران در دوران تحریم، رفع تحریم‌ها می‌تواند در ارتقای وضعیت مؤثر باشد. گسترش صنایع و انرژی پاک، ورود فناوری‌های مدیریت پسماند و فاضلاب‌ها و کاهش آلودگی هوا، واردات دستگاه‌های تصفیه کننده آب، توسعه‌ی ناوگان حمل و نقل عمومی، ورود تجهیزات برای مهار آتش در جنگل‌ها و مراتع، افزایش کیفیت خودروهای داخلی، حل معضل ریزگردها با همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و ده‌ها فرصت دیگر پیش روی محیط زیست ایران قرار گرفته که دستیابی به هر یک نیاز به مدیریت مناسب بین بخشی دارد و می‌تواند تاثیر قابل توجهی بر مشکلات سلامت مربوطه داشته باشد.

امکان کاهش آلودگی بنزین

بر اساس پژوهش انجام شده در سال ۲۰۰۵ میلادی، میزان خسارات ناشی از آلودگی هوا در بخش سلامت کشور بالغ بر ۹ میلیارد تومان بوده است که قطعاً استمرار تحریم و مواجهه با برخی محدودیت‌های مربوطه از آن زمان تاکنون بر میزان این خسارت افزوده است. بخشی از آلودگی هوای کشور، به دلیل تحریم بنزین و استفاده نکردن از قطعات استاندارد در تولید و مونتاژ خودروهای ساخت داخل بوده است. بر اساس آمار ارائه شده، مصرف روزانه بنزین در ایران حدود ۶۵ میلیون لیتر است که حدود ۴۵ میلیون لیتر آن تولید داخل و باقیمانده از خارج از کشور با کیفیت یورو ۴ وارد می‌شده است. با لغو تحریم‌ها و آزاد شدن واردات بنزین و استفاده از قطعات استاندارد در خودروها می‌توان نسبت به بهبود وضعیت آلودگی هوای بخشی از بیماری‌ها و عوارض مربوطه در کشور امیدوارتر بود. قطعاً وظیفه‌ی تولیدی و مسئولیت بین بخشی وزارت بهداشت، طلب می‌کند که در استفاده از این فرصت جهت بهبود وضعیت سلامت مداخله لازم را به عمل آورد.

امکان ورود سموم و مواد کنترل کیفیت محصولات کشاورزی

طی سالهای اخیر نگرانی‌های جدی در بخش کشاورزی کشور در خصوص استفاده نامناسب از سموم کشاورزی (سموم بی کیفیت و استفاده نامناسب) مطرح شده است. استفاده از چنین محصولاتی مستعد کننده شرایط ابتلا به برخی بیماری‌ها و تهدید جدی سلامت جامعه و در کنار آن ایجاد نگرانی عمومی در سطح جامعه بوده است. همچنین استفاده بی‌رویه از سموم کشاورزی بی کیفیت در دراز مدت منجر به از میان رفتن محیط زیست، انقراض گونه‌های مختلف حیوانات و گیاهان، زیست بوم‌ها، تغییرات اقلیمی، خشکسالی، گسترش بیابان‌ها و خالی شدن روستاها از سکنه خواهد شد. که هر کدام از این تغییرات به طور مستقیم و غیر مستقیم بر سلامت تأثیر گذار است.

